

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

תוכן

- א. טירפא מאייר ואילך א"ל יכלי למימר לך את בר חד בניסן את מאי תקנתיה נכתבו הרשאה להדדי 1
- ב. מי שהיה נשוי ב' נשים ומכר את שדהו וכתבה ראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך השניה מוציאה מהלוקח ... וחוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם 2
- ג. וכן בעל חוב וכן אשה בעלת חוב 3
- ד. האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום ... בשקנו 4
- ה. לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל ... יכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי 4
- ו. כתב לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמה לו איבדה כתובתה 5
- ז. אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפי' הן זיבורית 6
- ח. לזה מן האחד ומכר נכסיו לשנים וכתב בעל חוב ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך אין לו על לוקח ראשון כלום מפני שיכול לומר הנחתי לך מקום לגבות הימנו 7
- ט. והלכתא אישתדוף בני חרי טרפא ממשעבדי 8
- י. נכסי ליד ואחריו לפלוני ועמדה וניסת בעל לוקח הוי ואין לאחריך במקום בעל כלום 8
- יא. איזהו רשע ערום זה המשיא עצה למכור בנכסים כרשב"ג 9
- יב. דאמר לה כשהיא נשואה ... אחריו ליקני בעל לא ליקני 9
- הדרן עלך מי שהיה נשוי 10
- א. אלמנה ניזונת מנכסי יתומים מעשה ידיה שלהן ואין חייבין בקבורתה 10
- ב. יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה 11

דף עה.

א. טירפא מאייר ואילך א"ל יכלי למימר לך את בר חד בניסן
את מאי תקנתיה נכתבו הרשאה להדדי

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

כבר התבאר לעיל דף צד: שראובן¹ ושמעון שיש לכל אחד מהם שטר על לוי, בשל ראובן כתוב בה' ניסן או כל תאריך אחר בניסן, ובשל שמעון כתוב בניסן סתם, ואין ללוי אלא שדה אחד שאין בה כדי חובות שניהם, נותנין אותה לראובן², שמא שטרו של שמעון היה אחר ה' בניסן, וא"כ ביחס לשדה זו ראובן ודאי ושמעון ספק, ואין ספק מוציא מידי ודאי³.

וכן אין שמעון יכול לטרוף מלקוחות שקנו מלוי מאיר ואילך, שיאמרו לו זמנך היה קודם ה' בניסן⁴, והשדה שנטל ראובן בחובו היה משועבד לך, ואם כן הנחנו לך מקום לגבות חובך, וראובן שלא כדין גבה שאתה מוקדם לו, ואין לך עלינו כלום.

לפיכך אם יכתבו ראובן ושמעון הרשאה זה לזה⁵ וידונו עם הלקוחות שמאיר ואילך, לא יוכלו לדחות את המורשה שהוא יבא עליהם בטענת ממה נפשך, שאם ראובן כדין גבה הרי השדות שלקחתם הם משועבדים לשמעון, ואם ראובן שלא כדין גבה אלא אותו השדה הוא של שמעון בדין הרי שדותיכם משועבדים לראובן, לפיכך גובה ממה נפשך מלקוחות שקנו מאיר ואילך.

ב. מי שהיה נשוי ב' נשים ומכר את שדהו וכתבה ראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך השניה מוציאה מהלוקח ... וחוזרות חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם

מי שהיה⁶ נשוי שתי נשים זו אחר זו, ומכר שדהו, וכתבה הראשונה ללוקח שדין ודברים אין לה עמו על שדה זו באופן שמועיל, כגון (שקנתה) [שהקנתה] באשה והדר בעלה ומת הבעל, השנייה שלא הקנתה כלום ללוקח מוציאה מיד הלוקח, והראשונה מוציאה מן השנייה, שהרי היא קדמה לה

¹ שו"ע ונו"כ חו"מ מג כג

² וכ' הרא"ה שכן הדין בלוה שזמנו ה' בניסן טורף מלוקח שזמן שטר מכירתו ניסן סתמא. ולענ"ד דין זה צ"ע מאוד די"ל דדוקא בב' שמ"ח דעכ"פ השדה משועבד לשני ויש לראובן ודאי שיעבור מש"ה יהיבין לי' כיון דזמנו מבורר וגם שניהם אינם מוחזקים אבל להוציא מלוקח מספק שיעבור מנין לנו ועי' בר"ן והה"מ שהביאו בשם הרשב"א בב' לקוחות אחד ה' בניסן וא' ניסן סתמא הבע"ח טורף מזה שזמנו ניסן סתמא ואינו יכול לומר שמא אני בא' בניסן והנחת' כיון דאין נפרעין הוא מטעם תקנה על הלוקח לברר שהוא מוקדם משמע ג"כ דרק בכה"ג דשיעבורא ודאי עליו אלא דאין נפרעין אבל בדינא דהרא"ה דאנו דנין על עיקר שיעבורא א"י להוציא מספק וצ"ע. הי' רע"א שם

³ בשעה"מ [סק"י] כתב דאם תפס שמעון אין מוציאין ממנו. ולפענ"ד זה הוה כדין ספק וודאי דקיי"ל דאין ספק מוציא ודאי אפילו הוא מוחזק. חבל יוסף – אולם המשפט שם ה

⁴ התומים [סק"כ כ"ו] כתב דזה לא שייך רק בשטר אקנייתא דמיד בשעת קנין נשתעבדו נכסים, אבל בסתם שטר כיון דאין מוכח מתוכו עד סוף ניסן הוי כנכתב בפירוש סוף ניסן ואין יכולין לדחותו

⁵ אולם אינו יכול לכופו לכתוב עיין פעמ"ז שם ד

⁶ שו"ע ונו"כ אבהע"ז ק"ד

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

ולא הוסר שיעבודה רק מן הלוקח, ובא הלוקח וחוזר ומוציא מיד הראשונה שהרי הסירה שיעבודה ממנו, וכן חוזר חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם.

ואם השניה רוצה לעשות פשרה עם הלוקח שלא תטרוף ממנו, אז אבדה הראשונה זכותה כיון שהיא הקנתה ללוקח. ואם הראשונה תרצה לעשות פשרה עם הלוקח, שלא יטרוף ממנה, אז אבדה השניה זכותה, כיון שאין לה על הראשונה כלום. ואם הראשונה והשניה יעשו פשרה שהראשונה לא תטרוף מהשניה, אבד הלוקח זכותו, שהרי אינו יכול להוציא מהשניה⁷.

ג. וכן בעל חוב וכן אשה בעלת חוב

לוה⁸ שהיה לו שתי שדות ומכרן לשנים זה אחר זה, וכתב המלוה ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך⁹, ומעתה אינו יכול לטרוף השדה מן השני בחובו שכבר סילק עצמו ממנו, אם היה חובו כנגד מה שקנו שניהם¹⁰, כגון שחובו מאתים ומכר לראשון שדה שוה מאה ולשני גם כן שדה שוה מאה, יעשו פשרה ביניהם¹¹, שהרי אם יבוא לגבות ייצא שהמלוה הבעל חוב טורף השדה הראשונה מלוקח ראשון, ולוקח ראשון יש לו אחריותו על השני וטורף מן השני השדה השניה שהרי קנה אחריו, ובא מלוה וטורף גם אותו מלוקח ראשון¹² שהרי עדיין יש לו חובו עליו, ובא לוקח שני ומוציאה מן המלוה שהרי כתב לו דין ודברים כו', ולוקח ראשון חוזר וטורף משני, וחוזרין חלילה, עד שיעשו פשרה ביניהם¹³.

וכן הדין באשה בכתובתה כשתהיה הכתובה כנגד שתי השדות.

⁷ ח"מ שם כו וב"ש כב

⁸ שו"ע ונו"ב חו"מ ק"ח ב

⁹ וקנו מיניה, שבלא קנין אינו מסולק מן השדה בדברים בעלמא,

¹⁰ סמ"ע שם ד

¹¹ סמ"ע ו

¹² ולא מצי למימר אי שתקת שתקת ואי לא אהדרינא השדה למרא קמא דהיינו להשני שסילקת ידך ממנו, דמצי למימר לבי תהדר, דהא לא [ני]היה לך ריוח בחזרתך, ומה לך שתמסרהו לי או להשני, וכל מקום שאין לו ריוח בחזרתו לא אמרינן אי שתקת. סמ"ע שם ה, קשה דהא בס"ס זה כתב הטור דאמרינן אי שתקת כו' אף על גב דאין לו ריוח כו' אלא נרא' דשאני הכא כיון שמירופו בא מכח הלוח ודו"ק. ש"ך שם ב. פירוש, דעיקר הטעם דאי שתקת כתב (הר"ן) [הנמוקי יוסף] בפרק החולץ [יבמות י"א ע"ב מדפי הרי"ף] דהוא מכח מה מכר ראשון לשני וכו', וכיון דמהראשון לא היה יכול לגבות, גם מהשני שלקח זכותו אינו יכול לגבות, וזה שייך במוכר מדעת שמכר זכותו, משא"כ הכא שטורף בעל כרחו מהלוקח מכח הלוח, לא שייך מה מכר ראשון לשני, דהא הלוקח לא מכר לו כלל ואינו בא מכחו. נתיח"מ שם א

¹³ ולכאורה גם בזה אם הראשון רוצה לעשות פשרה עם המלוה שלא יטרוף ממנו, אז אבד השני זכותו כיון אין לו על הראשון כלום. ואם הראשון והשני יעשו פשרה שהראשון לא יטרוף מהשני, אבד המלוה זכותו, שהרי אינו יכול להוציא מהשני.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

ד. האומר לחבירו דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקת הימנה לא אמר כלום ... בשקנו

המסלק¹⁴ עצמו וכתב לשותפו או למוכר לו¹⁵, דין ודברים אין לי שום זכות בנכס זה, אינו כלום אלא אם קנו מידו כלומר שעשה קנין סודר על כך, אולם גם אם אמר דין ודברים אין לי בחלקך וקנו מידו על זה. אינו מועיל, שעדיין יש לומר מדין ודברים סילק נפשו ולא מגוף השדה, וצריך שיפרשו לו בהקנין שסילק נפשו מגוף חלק שדהו. או נוסח הנשמע שלא נשאר לו שום זכות בו.

ה. לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל ... יכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי

בעל שמכר¹⁶ נכסיו ואחר כך כתבה אשתו ללוקח דין ודברים אין לי עמך והסכימה למעשה בעלה, אף על פי שקנו ממנה הרי זו טורפת קרקע זו מזה הלוקח בכתובתה, שלא כתבה לו אלא כדי שלא תהא קטטה בינה ובין בעלה ויכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי, ואפילו כתבה לו שלא תוכל לומר נחת רוח עשיתי לבעלי אינו כלום, שגם על זה תאמר זה עשיתי גם כן משום נחת רוח לבעלי.

אבל אם קנו מיד האשה תחלה שלא יהא לה שום שיעבוד על מקום זה ואחר כך מכר אותו הבעל, אינה טורפת אותו, שאינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי שהרי היא התחילה במקח בעצמה בלא דעת בעלה.

¹⁴ סמ"ע לו ז וק"ח א, וש"ך לו ב

¹⁵ וקשה מה זו דמיון דהא לפי פירוש רש"י שם (כתובות פג, א ד"ה האומר לחבירו) מיירי משותפין והוי שלו ממש ובזה ודאי אינו מועיל סילוק בדברים לחודה, משא"כ בבעל הכותב לאשה שאינו שלו אלא שעבוד שמא מועיל סילוק בדברים, וכבר התפלא בזה בספר פני יהושע (שם פג, א ד"ה שם והתניא). ונראה לפי מה שנאמר מדברי הר"ן ריש פרק השותפין שנדרו הנאה זה מזה (גדרים מה, ב) דסברי רבנן דאסרי אהדדי וכתב (ד"ה רבי אליעזר) דבחצר שאין בו דין חלוקה דכל אחד משתמש בכולה ועל כרחך אי דהאי לאו דהאי ואין לאחד מהם רק קנין הגוף במחצית וכן לשני אלא דבשותפין נשתעבד חלק חבירו לזה וכן לאידך להשתמש בכולה ע"ש, וא"כ פריך שפיר דמשמע דהאומר לחבירו אפילו בחצר שאין בו דין חלוקה ואף על גב דבשדה שאין בו דין חלוקה אין לו בשדה אלא שעבוד בחלק חבירו ואפילו הכי לא אמר כלום, ומשמע דאפילו משעבוד אינו יכול לסלק. קצות החושן ק"ח א

¹⁶ שו"ע ונו"כ אהע"ז צ יז

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

וכן אם כתבה שטר בפני עצמו ו"א מועיל אפי' כתבה אחר מכירת הבעל ואינה יכול לומר נחת רוח לבעלי עשיתי שעד כדי כך אינה עושה¹⁷. וי"א¹⁸ שאינו מועיל.

ואם הוא רוצה ליקח הלואה והיא סלקה כחה מנכסיו ואח"כ לקח הלואה, הרי זה כקנו מידה קודם המכירה¹⁹.

ו. כתב לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמה לו איברה

כתובתה

מכר²⁰ הבעל ואמר לאשתו לכתוב ללוקח דין ודברים אין לי עמך, והיא לא רצתה ולא הסכימה למעשיו, ואחר כך חזר הבעל ומכר לאיש אחר בין אותה שדה בין שדה אחרת, ואחר שמכר הבעל המכר השני הסכימה היא למעשיו וכתבה ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך, וקנו מידה שאין לה שיעבוד על שדה זו, שוב אינה יכולה למחות ולא תוכל לומר נחת רוח עשיתי לבעלי משום איבה, שאם היתה מורא איבתו עליה, לראשון היתה עושה, אלא ודאי גמרה והקנתה לשני. ומן הראשון²¹, וי"א²² שגובה וי"א²³ שאינה גובה.

וכן אם קבלה עליה אחריות בפירושו²⁴ שאם יבא בעל חוב של בעלה ויטרוף מן הלוקח שהיא תשלם לו, אפילו אם עשתה כן לראשון אינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי, שמשום נחת רוח בעלה לא היתה עושה כל כך

¹⁷ ב"ש שם סב מתוס' ומרדכי

¹⁸ בית מאיר שם שכתב תמה אני איך העתיק דינן ולא במשפט כי מהתו' א"ר של כלום שמקשים ומתריצים לרב דלא ליקשי עלי' מכולהו תנאי שהרי ר"מ לא פליג על ר' יודא אלא משום דכתבה לראשון ולא תתמה משמע אבל לראשון אפילו כתבה כ"ע מודים דיכולה לומר נ"ר ומתירוצי' מעמו דרב אבל שמואל דפליג אדרבה מוכח מזה דאפי' בשטר בפ"ע וא"כ כיון דהר"ף ורמ"ו ורא"ש וטור פסקו כשמואל מה לנו בהמרי' וההגהו' שע"כ פסקו כרב ואין הלכה כמותם. וכן דעת ישועות יעקב ס"ק י"ט. ועיין בית יעקב

¹⁹ ב"ש שם סב

²⁰ שו"ע ונו"כ שם

²¹ שו"ע ונו"כ שם ק ג

²² אף על גב דיכול לומר לה הנחתי לך מקום לגבות שדה השניה וכן הדין גבי מלוה שכתב ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך אין לו על לוקח ראשון כלום מפני שיכול לומר הנחתי לך מקום לגבות וכמו שנתבאר בח"מ סי' קי"א וקי"ח שאני אשה דלא ניתנה כתובה לגבות מהיים ולא שייך בה למימר את היא דאפסדת אנפשך וכמ"ש התוס' דף צ"ח בשם ר"ת ור"ח וכמ"ש הרא"ש. ח"מ שם כד

²³ וכן סתם בח"מ סי' ק"ח כדעת הרמב"ם משום שהראשון מוחזק והמע"ה. ח"מ שם כה

²⁴ דאע"ג דקיי"ל בכל המכירות אחריות טעות סופר ומן הסתם הוה אחריות שאני התם דאנן סהדי דלא שדי אינש וזוי בכדי כדאיתא בפ"ק דב"מ משא"כ בזה דהיא לא קבלה המעות מן הלוקח. מ"ז שם צ ה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת כתובות

יש אומרים²⁵ שאם האשה בעצמה קבלה המעות²⁶, גם כן גמרה והקנתה ולא תוכל לומר שוב נחת רוח עשיתי לבעלי שאגב קבלת הכסף גמרה ומקנה²⁷. ואם אמרה²⁸ שאינה מקבלת אלא בשביל שליחות בעלה, יכולה אח"כ לומר נחת רוח וכו'.

אשה שהודית לבעל חוב שהיא חייבת חוב זה שלותה המעות עם בעלה, צריכה לשלם, ואינה יכולה לומר בזה נחת רוח עשיתי לבעלי, שכיון שהודית לבעל חוב בעצמו שהיא חייבת לו והרי היא וכל נכסיה משועבדים לו מעתה, ומה לו ולטענתה שהיא אומרת נחת רוח עשיתי לבעלי, והוא על דבריה סמך ועל פיה הלוח לו, ולא שייך טענת נחת רוח עשיתי לבעלי אלא כשהוא רוצה למכור והיא שותקת ואינה מעכבת.

נוהגים כשקונים מהבעל קרקע, קונים גם בקנין סודר מהאשה, וכותבין בשטר שקנו מידה²⁹.

ז. אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני

חורין ואפי' הן זיבורית

מלוה או כל בעל חוב הבא לגבות ואין ללוה מעות גובה הוא חובו מקרקעותיו ואפילו אם מכרם שהרי משועבדים הם לו, במה דברים אמורים שבעל חוב טורף ממשעבדי, כשאינו מוצא ביד הלוה בני חרי כלומר שדות שאינם מכורים או משועבדים לגבות חובו מהם, אבל אם מצא ביד הלוה בני חרי לגבות אפילו הם זיבורית³⁰, לא פשעו הלקוחות שיוכלו לומר לו

²⁵ רמ"א שם צ"ז

²⁶ עיין בס' ישועות יעקב דלאו דוקא דמי שווי המכירה אף בנתן לה סך מועט מהני

²⁷ הטעם דהוי כתלוה וזבין אבל אם בחנם הסכימה הוי כתלוה ויהיב. ח"מ שם נט, עיין בית מאיר שפקפק על דין זה וגם לדעתו צ"ע בזה דמאי שייך תליה וזבין דשם הטעם דמהמת זוזי גמרה ומקנה וכאן דהדמים שייכים להבעל לא קא גמרה ומקנ, מיהת גוף הדין מצאתי בב"י ח"מ סימן קי"א שמביא כן בשם בעה"ת ודו"ק. שי למורה

²⁸ ט"ז שם ה

²⁹ ערוה"ש חו"מ סימן קצא סעיף הו"עין פ"ת שם ב שהביא מנחלת שבעה בענין נוסח שמרות שלנו שמבואר בשטר המכר שהאיש והאשה קיבלו עליהם אחריות, שכותבין, וכן אמרו לנו הו"ג אחריות שטרא דנא כו', אי אתרמי שטרפו הקרקע מן הלוקח, אי גובין לו מן האשה. והביא שם דברי הבית שם ס"ג שכתב דלפי מה שנוהגין עכשיו שכותבין אחריות וגם קונין מן האשה והדר מבעל, מזה מוכח דאחריות שכותבין בשטר לא קאי אלא על האיש ולא על האשה, דאם אחריות קאי על שניהם היו יכולים לעשות קנין אפילו מן האיש תחילה אלא הקנין שעשתה היא אינו אלא שהיא אינה יכולה לערער ואחריות דנפשה סילקה ולא שהיא מקבלת אחריות.

³⁰ דדבר תורה בע"ה גובה מזיבורית רק מפני תקנת המלוים ולוים תקנו בבינונית ולגבי לקוחות לא תקנו כמו שלא תקנו בשל יתומים, ולכך כל שיש לו מקום לגבות מבני חורין אין לו בנכסים משועבדים. והוא הדין אפילו יש לו מטלטלין ללוה אף דלא משתעבדי מ"מ מיניה אפילו מגלימא דעל כתפאי אין טורף מן לקוחות. אורים שם יג

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

הנחנו לך מקום לגבות ממנו ולא יטרוף ממשעבדי³¹, לא שנא אם הם לקוחות או מקבלי מתנה.

היו לו³² מעות בהלוואה אצל אחרים, כל שלא הגיע זמן הפרעון אין מוציאין מיד הלוח, הגיע זמן הפרעון ויש מעות מזומנים ביד הלוח שלו, יש להסתפק³³ אם דינם כפקדון ביד אחר לענין זה.

ח. לוח מן האחד ומכר נכסיו לשנים וכתב בעל חוב ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך אין לו על לוקח ראשון כלום מפני שיכול לומר הנחתי לך מקום לגבות הימנו

לוח³⁴ שהיה לו שתי שדות ומכרן לשנים זה אחר זה, וכתב המלוה ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך וקנו מיניה³⁵, וכשקנו מידו הרי אינו יכול לטרוף השדה מן השני בחובו שכבר סילק עצמו ממנו, לפיכך אינו יכול לטרוף גם מן הראשון, שהרי יכול לומר לו הנחתי לך מקום לגבות אצל בעל חובך מהנכסים שקנה לוקח שני אחרי, ואתה הפסדת על עצמך שסלקת עצמך מהם, גם את שלי אין לך עליהם כלום.

אבל אם כתב כן לראשון טורפה מן השני, שהרי סלוקו אינו מעלה ואינו מוריד לגבי שני, שבלאו הכי היו חוזרים עליו שלא היה שיעבודו על הראשון שהרי הניח להם בני חורין.

³¹ עיין תומים שם (סק"ד) דהעליתי ראובן שיש לו על שמעון שני חובות אחד בשטר ואחד בע"פ וגבה מנכסי בני חורין של שמעון לחובו שבע"פ וחובו שבשטר בא לגבות מלקוחות, והלקוחות טוענים הנחנו לך מקום ומי צווח שנבית מבני חורין למלוה ע"פ שלך, עיין שם דאם הגבייה היה מן מטלטלין או דאקני וכדומה שאין בו משפט הקדימה וא"כ אם מלוה ע"פ קדם וגבה גבה א"כ שפיר יכול לטרוף מלקוחות כי יאמר כדין גביתי למלוה ע"פ מה שגבה גבה, אבל אם היה לו למלוה בשטר קדימה והוא גבה מבני חורין למלוה ע"פ אינו יכול לטרוף מן לקוחות למלוה בשטר כי יאמרו הנחנו לך מקום.

³² רמ"א חו"מ קא ד

³³ עיי' ביאור הגר"א שם שכתב לשיטת הרמ"א שלאחר זמן הפרעון המעות ברשות מלוה. ונראה שכל שהמעות ביד הלוח ויכול לפרוע, ה"ז כיש מזומנים ביד המלוה, ואינו יכול לסלקו בשוה כסף, ובערוה"ש כתב בשם התומים שמשנהגיע הזמן, אף כשיש לו שוה כסף, אינו יכול להרחיב זמן פרעון חוב שיש לו ביד אחרים, וצריך לטרוח ולהוציא מידו ולפרוע כמזומנים, אא"כ כתוב בשטר מפורש שלא יוכל לכופו לפרוע בבא הזמן. ובסמ"ע משמע שאף לאחר זמן הפרעון דינו כנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין, ומשמע שאפילו יש ביד הלוח שלו מעות לפרוע לו, וכן נראה מדברי הגר"א ונה"מ, וכן הביין באהבת חסד דיני הלואה פרק א סעיף יב ובנתיב החסד שם, ואפשר שגם דעת הט"ז כן, ולא חלק על הסמ"ע אלא במעמו, ואם אין ללוח שלו מעות מזומנים נראה דלכו"ע יכול לסלקו בשוה כסף, שהרי גם הלוח שלו יכול לסלקו בשוה כסף. פתחי חושן חלק א פרק ד סעיף ג

³⁴ שו"ע ונו"כ חו"מ ק"ח א

³⁵ דבלא קנין אינו מסולק מן השדה בדברים בעלמא, כמבואר לעיל

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

וכן הדין באשה בכתובתה אם מכר שתי שדות לשני בני אדם זה אחר זה, ושדה שניה היא שוה כשיעור כתובתה,, אם כתבה לשני דין ודברים אין לי עליך באופן שאינה יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי כגון שקיבלה מעות וכדומה כנזכר³⁶, וקנו מידה, אבדה כתובתה ואינה יכולה לטרוף, גם מהראשון³⁷. וי"א³⁸ שגובה מראשון כמבואר לעיל.

דף צ"ה:

ט. והלכתא אישתדוף בני חרי טרפא ממשעבדי

הניחו³⁹ הלקוחות בני חרי ביד הלוח ונתקלקלו, בעל חוב טורף מהלקוחות, שהרי מכל מקום שיעבודו עוד במקומו ואין בקרקעות בני החורין לכסות חובו, ודוקא נתקלקלו, אבל לא נתקלקלו אלא שאינו יכול לגבות מהם מחמת פשיעתו שפשע בעצמו, כגון שסילק שיעבודו מהם ולקח בקנין שלא יגבה מהם, איהו דאפסיד אנפשיה ואינו גובה מהלקוחות, שיאמרו לו הנהנו לך מקום לגבות ממנו ואת הוא דאפסידת אנפשך, כנזכר.

י. נכסי ליד ואחריך לפלוני ועמדה וניסת בעל לוקח הוי ואין לאחריך במקום בעל כלום

הנותן מתנה⁴⁰ לאשה פנויה ואמר לה נכסי לך ואחריך כלומר אחרי מותך לפלוני, ואח"כ נשאת, מיד כשנשאת הרי זה כאילו מכרה לבעל, ובעל בנכסי אשתו לוקח הוי⁴¹, ואין השני מוציא מיד הבעל⁴².

³⁶ באר היטב שם א

³⁷ סמ"ע שם ב

³⁸ דעת התוס' (כתובות ד"ה התם) דבכתובה הואיל ולא ברור דתנבה מחיים לא הוי כמו אפסיד בידים וגובה כתובה מראשון. ואם כתבה לאחר גירושין, לכ"ע דינה כמו בע"ח דהא ברור לה דתוכל לגבות כמו בע"ח.

אורים שם ב

³⁹ שו"ע ונו"כ שם יב

⁴⁰ שו"ע ונו"כ אבהע"ז צא ב והו"מ רמח ה

⁴¹ שהרי באומר כן להבירו אם מכר הראשון אין לשני כלום, שלא נתכוין אלא מה שישאר אחריך, וכיון שמכר אין כאן לאחריך כלום.

⁴² ועי' בקצה"ח (ס"ק יג) ונה"מ (ס"ק טו) ובטבעה"ח (שם), וכתב באה"ט (כאן סק"ג) שאם אמר לה ואחריך ליורשיה מגופה, אף על פי שהיא פנויה, הרי מיעט בפירוש כח ירושת הבעל, וה"ו כאומר לנשואה. בהפלא"ה (קו"א) הביא בשם התוס' דא"פ שאמרו בנמרא דבמקום פסידא דינו כיוורש ולא כלוקח, הכא לא השיב פסידא דמקבל, כיון שבמתנה נתנו לו, ובשם הרשב"א כתב דכיון דסתם אשה לאינסובי קאי, ה"ו כאומר אחריך שלא במקום בעל, והיינו שאם תנשא יזכה הבעל, ותמה ההפלאה עפ"י מ"ש בחו"מ (שם סעיף ד) שאם נתן ליורשיו לא עשה כלום, וביאר הסמ"ע (שם ס"ק טו) בשם המ"מ דסתמא דעת הנותן שלא יתן ליורשיו,

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

יא. איזהו רשע ערום זה המשיא עצה למכור בנכסים כרשב"ג

הנותן⁴³ מתנה לחבירו וכתב לו נכסי לך ואחריך (דהיינו לאחר מיתה) לפלוני, מת הראשון קנה השני, אף על פי שהראשון ראוי ליורשו.

זכותו של ראשון במתנה בעין⁴⁴ קנין פירות ואוכל הפירות עד שימות, ואסור לו למכור או ליתן גוף המתנה לאחר, כדי לקיים דברי הנותן שרצה שיבא ליד שני אחר מיתת הראשון, אולם יכול הראשון להשתמש במתנה כדרכו, אף על פי שמפחיתו ע"י השימוש, שהרי על דעת כן נתן לו עד שימות, אולם אם עבר ומכר או נתן במתנה אין השני מוציא ממנו, ואפילו קלקל הראשון המתנה, כגון עבדים שהוציאם לחירות, או שעשה מהם תכריכים למת, מעשיו קיימים. שאין לשני לא מהגוף ולא מהפירות אלא מה שנשאר, ואפילו קנה מהמעות נכסים אחרים והם בעולם, אין לשני בהם כלום⁴⁵.

וכל המשיא עצה לראשון למכור, נקרא רשע, והמוכר עצמו י"א⁴⁶ שאינו נקרא רשע, אף על פי שעשה איסור, שהרי סוף סוף נתנו לו במתנה גמורה כל ימי חייו, ולהנאתו מכרה או נתנה, משא"כ המשיא עצה שאין לו הנאה מכך, וי"א⁴⁷ שב"ש שהמוכר עצמו נקרא רשע.

יב. דאמר לה נשהיא נשואה ... אחריך ליקני בעל לא ליקני

מה שנתבאר שהנותן מתנה⁴⁸ לאשה פנויה ואמר לה נכסי לך ואחריך כלומר אחרי מותך לפלוני, ואח"כ נשאת, אין השני מוציא מיד הבעל זהו רק

מדאמר אחריך לפלוני, משא"כ לגבי אחר לא עלה על דעתו שיעבור איסור ויתן לאחר, והרי בני"ד לא עשתה איסור במה שנישאת, וא"כ הסברא נותנת שלא רצה שיוכה הבעל, דומיא דירוש, והביא בשם הרש"ך שהקשה כן, ותירץ ההפלא"ה דמסתמא דעת הנותן שתתנה עם הבעל באופן המועיל שלא יירש שדה זו, ואם עברה ולא התנתה ה"ז כאילו עשתה איסור ומכרה לאחר, עיין שם, ובעין זה כתב בקצה"ח (שם ס"ק יג), וכתב שלכתלה אסור לה להנשא ולהכניסם לבעל, אלא תתנה באופן המועיל שלא יירש הבעל, ומ"מ אם עברה ונשאת ולא התנתה, זכה הבעל מדין לוקח, וכמו עבר ומכר, ועי"ש מ"ש בדין אמר אחריך ליורשיך מגופה, ועי' טבעה"ח (שם), ועי' חזו"א (אהע"ז סימן עד ס"ק יב).

⁴³ שו"ע ונו"כ חו"מ רמח א

⁴⁴ שו"ע ונו"כ שם ג, אבל למעשה יש לו גם קנין הגוף שאם עבר ומכר מכרו קיים

⁴⁵ בכנה"ג בשם הרשב"א.

⁴⁶ הסמ"ע בשם הרשב"ם

⁴⁷ שם מהלבוש

⁴⁸ שו"ע ונו"כ אבהע"ז צא ב וחזו"מ רמח ה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

בפנויה. אבל אמר לנשואה כן, אין הבעל זוכה במתנה זו⁴⁹, כיון שזיכה לה בנכסים על תנאי זה כשהיא נשואה, נמצא כאילו אמר לה בפירוש אחר כך יקנה פלוני ולא הבעל, ואם מתה זוכה האחר במתנה, ואם מכרה הנכסים קודם שמתה והיא תחת בעלה, ומתה בחיי הבעל, ישארו הנכסים ביד הלוקח.

הדרן עלך מי שהיה נשוי

א. אלמנה ניזונת מנכסי יתומים מעשה ידיה שלהן ואין חייבין בקבורתה

כבר התבאר לעיל דף מג. שאלמנה⁵⁰ מן הנשואין ניזונית מנכסי היורשים, שהניח להם בעלה, שכן נתחייב לה בעלה משנשאה בתורת תנאי כתובה⁵¹. ותנאי בית דין הוא זה, לפיכך אפילו לא כתב לה כן בכתובתה ניזונית. ואפילו ציוה בשעת מיתתו אל תזון אלמנתי מנכסי, אין שומעין לו. שאינו יכול להפקיע חוב שנשתעבדו נכסיו⁵². אולם אין חייבים בקבורתה⁵³.

⁴⁹ כתב הסמ"ע (ס"ק לג) דלשון זה הוא מהרמב"ם, והוא לשיטתו דכשנותן ע"מ שאין לבעלה רשות בה מהני, אבל לשאר פוסקים שסוברים שאינו מועיל א"כ אמר לה לאיוזו מטרה הוא נותן לה, צריך לומר דה"נ הוי כמפרש כן, ועוד תירץ דשאני התם שנותן לבתו עולמית צריך להתנות כן כדי שלא יזכה הבעל בפירות, משא"כ הכא לא נתן לה אלא לכל ימי חייה, א"צ לתנאי מפורש.

⁵⁰ שו"ע ונו"כ אבהע"ז צג ג

⁵¹ שכן הוא תנאי כתובה שתיקנו לה חכמים דכל ימי מיגר אלמנותה תהא יתבה בביתו ומיתונא מנכסיו
⁵² אלא אם כן התנו כן בפירוש בשעת נישואין שלא תזון אלמנתו מנכסיו או שהיה מנהג המקום כן, לפיכך יש רשות לכל בית דין לתקן במקומם שיכולין היורשין לסלק האלמנה בכל עת שירצו.

⁵³ שו"ע שם צד ז

הלכות הדרף היומי

מסכת כתובות

מעשה ידיה של האלמנה להיורשים⁵⁴, מאחר שהם חייבים במזונותיה⁵⁵. ואין היורשים יכולים לפרוע לה כתובתה בעל כרחיה כדי לסלקה מהמזונות, אלא היא ניזונית על כרחם כל זמן שלא תתבע כתובתה.

אמרו לה יורשים טלי מעשה ידיך במזונותיך, אין שומעין להם⁵⁶, שדין היורשים כדין הבעל עם אשתו⁵⁷. אבל היא שאמרה אי אפשי בתקנת חכמים ואיני ניזונית ואיני עושה לכם יצאו מעשי ידי במזונותי, שומעין לה⁵⁸.

מציאת אלמנה לעצמה⁵⁹, שלא תיקנו מציאת אשה לבעלה אלא כדי שלא תהא לה איבה, אבל ביורשים תהא להם איבה, שהלא בעל כרחם היא נוזנת מנכסי בעלה.

ב. יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה

כבר התבאר לעיל דף פ. ופא. ששומרת יבם שמתה⁶⁰, יורשיה יורשים נכסי מלוג מפני שהם שלה, וחצי נכסי צאן ברזל נותנים לה ג"כ, ויורשי הבעל יורשים עיקר כתובתה ותוספת וחצי נכסי צאן ברזל האחר, שמשום דמספקא להו לרבנן של מי הם חלקיה ביניהם, ויורשי הבעל חייבים בקבורתה תחת ירושתה. ויש אומרים דנכסי צאן ברזל הם כולם בחזקת יורשי הבעל כמו הכתובה, שהרי הם בידם ובחזקתם כמו עיקר הכתובה, ומספיקא לא מפקינן מיניהו. וכל זה במקום ובזמן שאין כופין לחלוץ, אבל במקום ובזמן שכופין לחלוץ א"כ לא היתה ראוייה להתייבם, לפיכך יש אומרים שאין הנכסים בחזקת יבם, ולכך אם מתה אינה יורשה⁶¹.

⁵⁴ שו"ע ונו"כ שם צה א

⁵⁵ ב"ח וב"ש א כתבו היכא דהברירה ביד היורשים ליתן לה מזונות או לא. לא זכו במעשה ידיה וח"מ א לא כ"כ

⁵⁶ שעיקר תקנת המזונות משום טובה דידה תקנו שמא לא יספיקו לה מעשה ידיה למזונותיה

⁵⁷ שדין האלמנה עם היורשים כדינה עם בעלה וכל שפטורה מן המלאכות בחיי בעלה כשהכניסה לו שפחה אחת או יותר כן דינה עם היורשים דלא עדיפי' גברא דאתי מחמתיה. סמ"ע שם ב ב"ש ב

⁵⁸ סימן צה סעיף א

ונראה דאין שייך כאן מה דאיתא י' פ' סעיף ב' דאפ"ה מחויבת לעשות בצמר משום שבטלה מביא לידי זמה, ומעש"י לבעלה. לא מבעי' לפמ"ש שם הטעם לפי שדומה למציאתה הא הכא מציאת אלמנה לעצמה, ואפי' לפמ"ש הר"ן הטעם דמעש"י לבעלה דאל"כ מי ישגיח עלי' כמ"ש הב"ש שם ס"ק ד'. נראה דלא שייך טעם דזמה אלא לגבי בעל ולא לגבי יורשים. הפלאה קונטרס אחרון שם

⁵⁹ שו"ע ונו"כ שם ד

⁶⁰ שו"ע ונו"כ שם ז

⁶¹ ב"ש הביא פוסקים הרבה דס"ל דירש אף למנהג דכופין לחלוץ ע"ש ובתשובת שבות יעקב ח"א סי' קכ"ד פסק דבזה"ז אין ליבם שום זכות בנכסים אם מתה בין אם הוא בחור או נשוי ע"ש.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>